

Dier&Recht
advocaat van de dieren

September 2020

Paardenleed in de aangespannen sport

verslag van een wedstrijd op 12
september 2020 te Houten

SAMENVATTING

Bij een aangespannen wedstrijd in Houten op 12 september 2020 heeft Dier&Recht onderzoek gedaan naar het welzijn van de paarden. Er zijn ernstige misstanden geobserveerd en vastgelegd. Van de 124 geobserveerde combinaties werd 45,2 procent met een opzetteugel gereden. Opzetteugels zijn pijnlijke dwangmiddelen die via een smal bit aan de mondhoeken van het paard het hoofd in een onnatuurlijke hoge houding trekken. Bij twee paarden was de tong vastgebonden, dit is verboden volgens het KNHS-wedstrijdreglement. Meerdere paarden werden geslagen met de zweep, of met een vlakke hand of vuist in het gezicht geslagen. Ook werd er op het oefenterrein en tijdens de wedstrijden zeer hard aan het bit getrokken of hardhandig met de paarden omgegaan. Het is de sector zelf niet gelukt om strengere welzijnsnormen op te leggen. Stichting Dier&Recht wil dat dwangmiddelen en pijn in de paardensport en training worden verboden. Daarvoor is specifieke wetgeving nodig die paarden in bescherming neemt. Dier&Recht is een petitie gestart.

Een verbod op dwangmiddelen zal tot gevolg hebben dat de aangespannen sport verboden wordt.

INTRODUCTIE

Bij de aangespannen sport worden paarden voor een wagen gespannen en beoordeeld op hun houding en manier van lopen. Hun loop – met hoog opgeheven knieën – en hun onnatuurlijk hoge hoofdhouding worden vaak op hardhandige wijze afgedwongen. Denk bijvoorbeeld aan het gebruik van een *opzetteugel*, die het hoofd vanuit de mondhoeken omhoogtrekt, en zware hoefijzers en kettingen aan de benen voor meer spectaculaire beenbewegingen. Deze methodes hebben een grote impact op de gezondheid en het welzijn van de paarden. In ons rapport *Paardenleed in de aangespannen sport* geven we uitleg over de gebruiken en de dwangmiddelen, en over het leed dat daar het gevolg van is.

Dit rapport doet verslag van de misstanden geconstateerd op 12 september 2020 bij een wedstrijd van de aangespannen sport op Zilvia's Hoeve in Houten. Tijdens deze wedstrijd is onder andere het gebruik van opzetteugels, hefboombitten en zweep geregistreerd.

DOEL VAN DIT ONDERZOEKSVERSLAG

Momenteel is er geen specifieke wet die tijdens de training en sport met paarden het welzijn van de dieren beschermt. De overheid draagt de sector op om zelf te handhaven, maar in de praktijk gebeurt dit niet. Bovendien zijn er geen regels, reglementen of wetten van toepassing op de training van paarden bij mensen thuis. Door trainers, eigenaren en wedstrijdrijders worden misstanden gedoogd of zelfs normaal geacht. De discrepantie tussen hoe men denkt dat men met de paarden omgaat, en wat de paarden daadwerkelijk aan ongerief en pijn ervaren, is heel groot.

Stichting Dier&Recht brengt misstanden en inbreuken op dierenwelzijn in beeld. Het doel van het onderhavige onderzoek is het in kaart brengen van misstanden tijdens wedstrijden van de aangespannen sport. De onderzoeken van Stichting Dier&Recht en diverse wetenschappelijke studies tonen onomstotelijk aan dat paarden lijden op sportevenementen en dat er van effectieve zelfregulering door de sector geen sprake is. Hieruit volgt dat welzijnswetgeving voor paarden absolute noodzaak is.

Foto 1 Het paard klappert met zijn lippen om de pijnlijke druk van het bit te verminderen. Het is goed te zien hoe het bit hier op de zachte tong, wangen en tandvleeslagen drukt.

MATERIAAL EN METHODES

Op de startlijsten van de wedstrijd in Houten stonden 153 combinaties van paard, wagen en menner. De combinaties met Friese paarden zijn hierbij niet meegeteld omdat op voorhand al bekend was dat deze niet zouden deelnemen.

De 124 combinaties die tussen 9:45 en 15:00 uur reden in de diverse categorieën, zijn beoordeeld op een aantal welzijnsaspecten. Wanneer één paard in meerdere wedstrijdcategoryën meedeed, werd het in iedere categorie (met mogelijk een andere menner) opnieuw beoordeeld. Er zijn ook observaties gedaan buiten de wedstrijd om – bijvoorbeeld tijdens het wachten, en op het oefenterrein. Als een paard door een en dezelfde menner hardhandig werd behandeld op het oefenterrein én tijdens de wedstrijd, werd dit slechts éénmaal meegenomen in de score. De score is per wedstrijdcategory en per wagennummer genoteerd. De ereklasse met tweespannen is niet meegenomen in het onderzoek: alleen voor combinaties met één paard voor de wagen is een score gegeven. Dit werd gedaan door twee onderzoekers.

Gegevens die werden geregistreerd

- wagennummer
- type paard (*hackney of tuiger*)
- gebruik van een opzetteugel (*ja of nee*)
- hardhandigheid in de omgang met het dier (*gebruik van zweep, teugels, zweep én teugels of anders*)
- gebruik van oordoppen (*ja of nee*)
- gebruik van een hefboom-bit (*ja of nee*)
- gebruik van oogkleppen (*ja of nee*)
- aan- of afwezigheid van tasharen (*ja of nee*)
- Symptomen van stress of pijn: steigeren, er vandoor gaan, klapperen met de mond, rillen, mond open sperren, hinniken.

Onder hardhandige omgang met het dier verstaan we:

- *gebruik van de zweep*: hard of herhaaldelijk slaan waarbij een duidelijke pijnreactie van het paard te zien is, zoals vooruitspringen of steigeren;
- *hardhandig gebruik van de teugels*: hard trekken tijdens het stilstaan of ‘zagen’ met de handen, van links naar rechts (het bit door de mond heen trekken);
- *anders*: andere hardhandige handelingen, bijvoorbeeld het paard een klap geven met vuist of hand; een schop geven; hardhandig aan de opzetteugel trekken.

Wat niet geregistreerd kon worden

Door de afstand tussen onderzoekers en paarden was het niet mogelijk om ieder paard te controleren op:

- brandende gember of sambal in de anus;
- hoeflengte en gebruik van abnormaal zware hoefijzers;
- littekens op de benen veroorzaakt door dieronvriendelijke trainingsmethodes;

- littekens of verwondingen aan de mond (veroorzaakt door gebruik van een of meerdere bidden);
- strakheid van de neusriem.

Waar dergelijke bijzonderheden – of andere vormen van mishandeling – werden waargenomen, zijn deze als losse aantekeningen in het rapport opgenomen.

De misstanden zijn gefilmd of gefotografeerd. De precieze details per paard en wagennummer zijn bekend bij Stichting Dier&Recht.

Foto 2 Bij dit paard wordt de kin op de borst getrokken en is te zien hoe de tong klem zit onder het bit. De kinketting en hefboomwerking van het bit zorgen voor een pijnlijke inwerking.

RESULTATEN

Er zijn in totaal 124 paarden beoordeeld. Bij 56 paarden werd gebruikgemaakt van een opzetteugel. Tijdens de wedstrijd werden 19 paarden hard met de zweep geslagen. Bij 6 paarden werd er hard aan de mond getrokken. Alle paarden werden met oogkleppen en met bit gereden. Geen van de paarden droeg oordoppen. Op één paard na waren bij alle paarden de tastharen korter dan 1 centimeter, en de oren uitgeschoren (paarden hebben deze haren nodig hebben om hun directe omgeving af te tasten). Bij bijna alle paarden waren de teugels op zo'n manier aan het bit bevestigd dat er een hefboomwerking optreedt: de trekkracht van de menner wordt hierdoor vergroot.

Tijdens het wachten en op het oefenterrein werd de opzetteugel vaak even losgemaakt. De opzetteugels zaten zo strak, dat wanneer zij weer werden vastgeklikt het merendeel van de paarden uitingen van protest en pijn liet zien: steigeren, hoofdschudden, mond openen of helemaal met de kin op de borst gaan lopen.

Foto 3 Op deze foto zien we meerdere welzijnsproblemen voor het paard: de opzetteugel, de opengesperde mond door de pijnlijke druk van het bit, de te lange hoeven, het ontbreken van tast- en oorharen.

Bevindingen

	AANTAL PAARDEN	PERCENTAGE
TOTAAL AANTAL PAARDEN	124	100%
OPZETTEUGEL	56	45,2%
HARDHANDIG ZWEEPGEBRUIK	19	15,3%
STRESS / PIJN IN DE MOND	17	13,7%
EXTREEM HARD TREKKEN AAN TEUGELS	6	4,8%

Bij 'extreem hard trekken aan teugels' werden er bijvoorbeeld als straf extra rukken aan de teugels gegeven, of er werd hard 'gezaagd' (met stevige rukken het hoofd van links naar rechts trekken). Enkele paarden gingen hierdoor steigeren, één liep tegen een hek aan, twee gingen ervandoor en meerdere liepen met de kin zo strak tegen de borst dat ze niet verder konden meebewegen met de teugels.

Andere opvallende inbreuken op dierenwelzijn

Er zijn ook observaties gedaan die niet bij alle paarden gedaan konden worden. Ze zijn daarom niet opgenomen in het schema, maar vanwege hun opvallend dieronvriendelijke aard worden ze hier wel genoemd:

- Bij twee paarden zat de tong vastgebonden. Het vastbinden van de tong gebeurt vaak met een pantykous: die wordt om de tong geknoopt, waarna de tong aan de onderkaak wordt vastgeknoopt. Zo wordt voorkomen dat het paard zijn tong tussen het bit en de wang, het tandvlees of het verhemelte stopt om de pijn van het bit te verminderen.
- Meerdere begeleiders schudden hardhandig aan de scharen van het bit tijdens het stilstaan. Dit gebeurde zowel op het oefenterrein als tijdens de wedstrijd. Het lijkt alsof mensen uit gewoonte het bit zo ruw heen en weer schudden. Dat het paard hierdoor pijn ervaart, lijkt niet tot hen door te dringen. Ze zijn hierbij zó hardhandig dat ze er zelf pijn aan hun handen van lijken te krijgen. Ook worden bidden in de mond compleet omgedraaid aan de scharen om zo de kinketting strak te laten staan: een mogelijke tongboog aan het bit prikt op zo'n moment zeer pijnlijk in het verhemelte. Paarden reageerden hierop met het wegtrekken van het hoofd, steigeren, opensperren van de mond, hoofdschudden en achteruitlopen.

Foto 4 Door te schudden, draaien en trekken aan de hefbomen van het bit wordt het paard extra pijn gedaan. Sommige mensen leken dit ondoordacht te doen, andere waren ronduit hardhandig. Het paard straffen via de gevoelige mond is een zeer achterhaalde, primitieve manier van dieren 'trainen'. Steigeren en een blauw aangelopen tong zijn vaak het gevolg.

- Bij drie paarden werd de neusriem zo strak mogelijk aangespannen in de wedstrijd of vlak voor het betreden van de wedstrijdarena. Er werd zichtbaar kracht gezet om de neusriem strakker te krijgen. Deze paarden konden hierdoor hun mond niet meer openen en mogelijk ook lastiger ademen. Dit is verboden in alle takken van paardensport die vallen onder de regels van de KNHS: er moet altijd ruimte zijn voor paarden om hun mond iets te openen, zodat ze kunnen slikken en goed kunnen ademen.
- Eén pony werd gereden met een veel te groot opzetbit. De begeleider kreeg hier commentaar op, maar hoefde het hoofdstel niet aan te passen en heeft er wel de wedstrijd mee gereden. Voor het paard is een niet passend bit vaak nog vervelender omdat het door de mond getrokken wordt en het schakelgedeelte continu pijnlijk inwerkt op de tong.
- Meerdere paarden werden met een staartlepel gereden, waardoor zowel hun hoofd als hun staart omhooggetrokken werden.

Foto 5 Een staartlepel zorgt voor een onnatuurlijke hoge houding van de staart.

- Eén paard werd hard met de vuist op de neus gestompt.
- Een ander paard werd meermaals met een vlakke hand op het hoofd geslagen.
- Bij zeven paarden was tijdens de wedstrijd (geobserveerd op minimaal 5 meter afstand) te zien dat de hoeven veel te lang of misvormd waren.

ZELFREGULERING

De verenigingen die de aangespannen sport beoefenen, vielen van oudsher onder de Koninklijke Nederlandse Hippische Sportfederatie (KNHS). De KNHS stelde reglementen op waarin ook welzijnsregels zijn opgenomen. Die betreffen bijvoorbeeld het bit (niet alle bidden zijn toegestaan) en een verbod op het vastknopen van de tong. In het algemeen zijn de reglementen van de KNHS echter niet erg diervriendelijk en houdt deze vereniging nog veel dierenwelzijnsproblemen in stand.

In 2019 ontstond er een discussie tussen de verenigingen van de aangespannen sport en de KNHS. De KNHS wilde enkele welzijnsverbeteringen doorvoeren (een verbod op oordoppen met ingang van april 2019, en een verbod op de opzetteugel met ingang van april 2021). De verenigingen waren het hier niet mee eens.

In 2020 werd er door vier regionale en één nationale tuigpaardvereniging (VTN) een nieuwe vereniging opgericht: de Vereniging Eigenaren en Rijders Tuigpaarden (VERT). In augustus 2020 besloten de KNHS en de drie verenigingen van de aangespannen sport (VTN/VERT, VHN en VFT) om niet verder te gaan met elkaar.¹

Kortom: het bleek niet mogelijk om binnen het kader van de KNHS kleine verbeteringen door te voeren. Het belang van de leden van de tuigpaardenverenigingen weegt duidelijk zwaarder dan het welzijn van de paarden.

Tot op heden hebben de verenigingen binnen de aangespannen sport geen eigen reglementen gepubliceerd. Het is niet duidelijk of ze zich nog aan [het KNHS-reglement](#) committeerden tijdens de

---

¹ <https://www.dehoevslag.nl/laatste-nieuws/knhs-en-drie-aangespannen-verenigingen-gaan-niet-verder-met-elkaar.html?fbclid=IwAR19xdQTNgcq4IfHKxl2GDII9nKPXMgb93bJxuYcJlRZRkmRDF3qjkyXbco>

wedstrijd van 12 september in Houten. Uit het gemak waarmee verenigingen zich afsplitsen en hun eigen regels bepalen, blijkt wel dat zelfregulering in de paardensport geen optie is.

CONCLUSIE

De aangespannen sport kent ernstige misstanden, een harde mentaliteit en weinig diervriendelijkheid. Er wordt hardhandig omgegaan met de paarden, en er wordt gebruikgemaakt van zeer pijnlijke dwangmiddelen. Bij bijna de helft (45,2 procent) van alle aan de wedstrijd deelnemende paarden wordt systematisch aan de mondhoeken getrokken door middel van een opzetteugel. De meeste paarden vertonen ernstige tekenen van stress en ongerief.

Om een eind te maken aan het mishandelen van paarden door middel van pijnlijke dwangmiddelen en dwangmethodes, is wetgeving onontbeerlijk. Dier&Recht wil dat zulke wetgeving zo snel mogelijk wordt ingevoerd, en uiteraard zowel op de wedstrijden als voor trainingsmethodes thuis gaat gelden.

Stichting Dier&Recht is een petitie gestart om een einde te maken aan het gebruiken van pijn en inzet van dwangmiddelen in de paardensport. Door die welzijnswetgeving zal de aangespannen sport, waarbij paarden door middel van dwang en pijn in onnatuurlijke houdingen worden geforceerd, verboden worden.